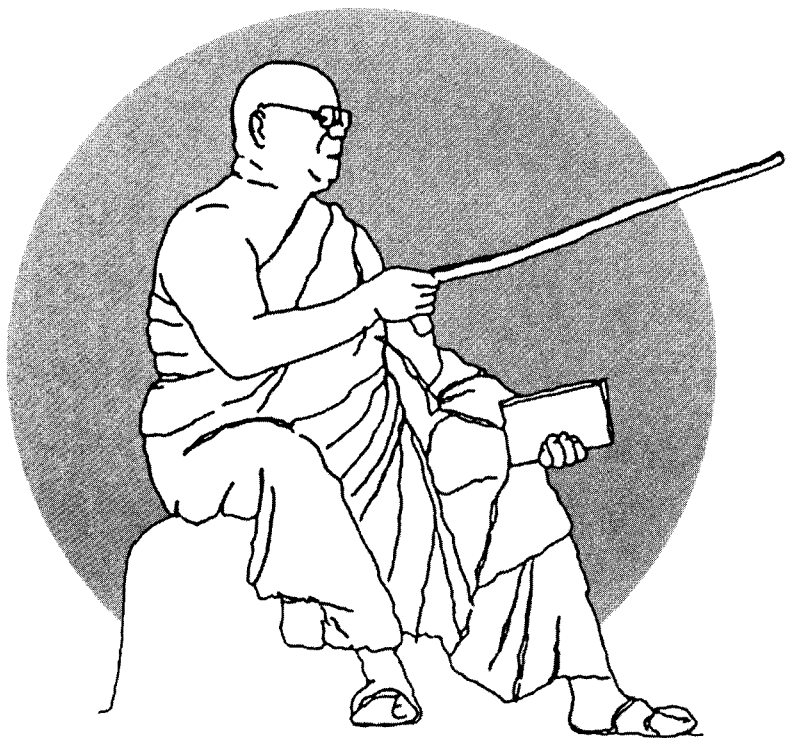

ยอ ด

แห่งความสุข

พุทธทาสภิกขุ

ยอด
แห่งความสุข

พุทธทาสภิกขุ

ยอดแห่งความสุข

โดย

พุทธทาสภิกขุ

จากพระธรรมเทศนา

แสดง ณ สวนโมกขพลาราม ไชยา - ๓๑ มกราคม ๒๕๗๘

จัดพิมพ์โดย

กองทุนห้องสมุดจำปรัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๐๘-๑๔๑๒-๓๓๓๗

อาสาพิมพ์ข้อมูล : ศศิกานต์ พรหมมี

ปกหน้า : ภาพโดย จามิกร สุขทรามร

ปกหลัง : ภาพโดย พระบุญชู จิตปกฺญเญ

(ฉบับปรับปรุง) พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ๑๐,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์โดย สุเนตร์ฟิล์ม โทร.๐-๒๘๐๓-๒๒๔๘

พิมพ์ที่ เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง โทร.๐-๒๕๘๔-๒๒๔๑

- พุทธวจนะ -

อပ္พะยาปชฌัม สุขัม โลกเก ปาณญุตเตสุ สญฺญโม

ความไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น
สำรวมระวังเป็นอย่างดีในเพื่อนสัตว์มีชีวิตทั้งหลาย
เป็นความสุขในโลก

สุขา วิราคตา โลกเก กามานํ สมติกุกโม

ความสำรอกออกเสียซึ่งความกำหนัดรัก
ก้าวล่วงเสียได้ซึ่งสิ่งอันน่าใคร่ในโลก เป็นความสุข

อสมฺมิมานสฺส วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขัม

ความนำออกเสียได้อย่างหมดจดสิ้นเชิง
ซึ่งความมั่นหมายว่าตัวตน เป็นยอดแห่งความสุข

ยอด แห่งความสุข

พุทธทาสภิกขุ

สิ่งที่เรียกว่า “ความสุข” ย่อมมีแปลกๆ
กันเป็นชั้นๆ เช่นเดียวกับคำว่า “อาหาร”
อาหารของคนชั้นต่ำ-กลาง-สูง หรือคนต่าง
ชาติต่างมุมโลกย่อมแปลกกัน แต่ก็เรียกว่า
อาหารด้วยกัน. นี่ฉันใด คำว่า“สุข”ก็ฉันนั้น ;

ย่อมแตกต่างกันตามความเหลื่อมล้ำต่ำสูง
ของความรู้สึกภายในใจเป็นคณๆ หรือชั้นๆไป:

๑. สุขของปุถุชนเลวๆ

๒. สุขของกัลยาณปุถุชน และ

๓. สุขของพระอริยเจ้า

หรือ คนผู้มีความรู้สึกสูงสุดด้วยปัญญา

เมื่อถือตามหลักนี้ ถ้าเราจะก่อ“พระ
เจดีย์แห่งความสุข” เราจะได้ ความไม่เบียด
เบียนกันและกัน เป็น ฐานรากพระเจดีย์,

ความไม่กำหนดหรือไม่เป็นทาสอยู่โดย
น้ำใจในสิ่งอันยั่วยวนซึ่งมีอยู่ในโลกตาม
ธรรมดาโลก นี่เป็น องค์พระเจดีย์,

และได้ ความไม่มีความสำคัญว่าเป็นตัว
เป็นตน นี่เป็น ยอดพระเจดีย์.

ก. สุขที่เป็นรากฐาน

ความไม่เบียดเบียนกัน คือความไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น. เหตุย่อมนำให้เกิดผล. การเบียดเบียนท่าน เป็นเหตุให้เกิดการเบียดเบียนตอบ, และกลายเป็นการเบียดเบียนกัน ไปมา จนกลายเป็นคนที่ต้องระแวงภัย หวาดหวั่นอยู่เสมอ แม้แต่นอนหลับก็ไม่วายฝันไปในการทำงานชั่วร้าย การเบียดเบียนท่าน จึงคือการเบียดเบียนตนเอง เป็นการเผาผลาญตัวเอง ทั้งที่บางครั้งฝ่ายที่ถูกเบียดเบียน ไม่รู้ว่าใครเบียดเบียนหรือคิดตอบแทน ผู้เบียดเบียนก่อนก็เริ่มเป็นผู้หวาดหวั่นระแวงภัยเสียแล้ว.

การเบียดเบียนตนโดยส่วนเดียว เช่น การดื่มน้ำเมา การละเลยอนามัย เป็นต้น แม้ไม่เนื่องถึงผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ก็มีการ

เบียดเบียนแฝงอยู่อย่างลึลับ เช่น การเป็น
คนรกโลก เป็นที่ขยะแขยงระแวงภัยของ
เพื่อนบ้านใกล้เคียง เป็นการทำให้บุตร
ภรรยาหรือวงศ์ตระกูล ค่อยๆ กลายเป็น
ตระกูลที่ไร้ค่า ไร้สุข. จึงเป็นอันว่าเราต้อง
รับรองว่า พระพุทธานุชาตที่ตรัสว่า ความ
มัธยัสถ์ สำรวมระวังเป็นอย่างดี ในสัตว์มีชีวิต
ทั้งหลายนั้น ย่อมหมายถึงความเบียดเบียนอัน
ลึลับในข้อนี้ด้วย มิได้หมายเฉพาะแต่การฆ่าฟัน
เบียดเบียนกันโดยตรงๆ อย่างเดียว.

ความสุขอันเกิดแต่ความไม่เบียดเบียน
กันและกัน คือความที่สมาคมกันได้อย่าง
เยือกเย็นสนิทสนม มองดูกันด้วยสายตาอัน
แสดงความรัก โดยไม่ต้องเมินหน้าหรือหลบ
ตากันในเมื่อสวนทางกัน, เข้ากันได้สนิทเหมือน

น้ำกับน้ำมัน, ไม่ต้องแยกกันอยู่ดูจนน้ำกับน้ำมัน,
ทำให้เกิดความรู้สึกดูจว่าคนทั้งโลกล้วนแต่เป็น
บิดามารดาญาติพี่น้องของตนเองไปทั้งนั้น. ไม่
ต้องระแวงภัยทั้งหลับและตื่น

นี่คือ ความสุขอันเปลือยออกมาจากการ
ไม่เบียดเบียน แผ่ชานอยู่ทั่วโลก เป็นรากฐาน
ของความสุขซึ่งสูงยิ่งขึ้นไป. สันติสุขของโลก
เท่าที่โลกทั่วไปต้องการก็คือความสุขข้อนี้

การที่พระองค์ไม่ยกเอาแก้วแหวนเงิน
ทอง บุตร ภรรยา ว่าเป็น“ความสุขของโลก”
ก็เพราะว่านั่นเป็นเพียงความเพลิดเพลิน หรือ
ความสะตวกสบายเท่านั้น ยังไม่เป็นตัวความ
สุขสงบอย่างชัดเจนเหมือนการที่ไม่เบียดเบียน
กัน. และเมื่อสิ่งเหล่านี้ จะเป็นความสุขแม้
แต่ในวิสัยโลกก็ไม่ได้เสียแล้ว จึงเป็นอันว่า

จะเป็นตัวความสุข **วิสัยธรรม** ที่สูงขึ้นไปกว่า
ไม่ได้อยู่นั่นเอง.

เมื่อถือเอาผู้มีปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงเป็น
หลัก การบัญญัติความสุขขั้นต่ำที่สุด ก็ต่ำได้
เพียงแต่การไม่เบียดเบียนเท่านั้น ; จะต่ำลง
ไปอีก จนถึง เงิน-ทอง-บุตร-ภรรยาสามีนั้นหา
ได้ไม่ เพราะไม่ใช่สุขสงบ, เป็น สุขที่เผาผลาญ,
หรือเป็นเพียง**ความพลัดพลิน**ของชีวิตเท่านั้น
เว้นแต่จะให้ปุถุชนเราตามธรรมดาทั่วไป
บัญญัติ. นั่นแหละสิ่งเหล่านั้นจึงจะถูกยกมา
เป็น**ความสุข**ประเภทหนึ่งด้วย.

และนี่เป็นการแสดงให้เห็นอีกครั้งหนึ่ง
ว่า แม้สิ่งที่เรียกว่า**“สุข”** ด้วยกันแต่ต่างกันเป็น
คนละอัน ตามความรู้สึกที่เหลื่อมล้ำต่ำสูง
ของผู้ฟังเสียง.

ข. สุขในชั้นกลาง

เมื่อเขยิบสูงขึ้นมาในขั้นนี้ ตัวความสุข ได้แก่ ความกายออกเสียได้ซึ่งการยึดถือเอา ด้วยความกำหนัดรัก อันมีอยู่ในสิ่งยั่วยวนใน โลกนี้, ตลอดถึงสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความรัก ตามธรรมดา.

บรรดาสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความใคร่ จะเป็นพวกรูปธรรม คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือที่เป็นพวกนามธรรม เช่น ยศศักดิ์ สรรเสริญ กิติ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดรัก นั้น เป็นเหมือนเหยื่ออันหุ้มเบ็ดไว้ ; ความสุข อันเกิดจากสิ่งนี้จึงเป็นสุขปลอม ไม่จีรังยั่งยืน, เป็นเพียงความเปลิดเปลิน หรือ สุขที่เป็นไป ด้วยกับเหยื่อ. พระพุทธองค์จึงไม่ทรงยกขึ้น

เป็นความสุข เพราะทรงหมายเฉพาะสุขที่แท้
จริงคือไม่มีเหยื่อล่อ ซึ่งอย่างต่ำที่สุด ได้แก่
ความไม่เบียดเบียนกัน. และข้อนี้ก็เป็นเครื่อง
แสดงให้เราหยั่งทราบน้ำใจของท่านผู้เป็น
พระอรียเจ้าได้อย่างดี ว่าท่านเพ่งมองความ
สุขกันโดยเหลี่ยมไหน.

สิ่งที่นารักนำฟูใจทั้งหลาย ที่เรียกกันว่า
“กามคุณ” เป็นเหตุให้เกิดความสุข แต่ต้อง
อาศัยความกำหนัด ความรัก ความยั่วยวน
ความพอใจเข้าช่วย จึงจะเป็นความสุขไปได้.
และเมื่อมีความสมหวังแล้วก็เคยชิน เบื่อและ
แสหาใหม่สืบไป จึงเป็นของเผาผลาญอยู่เสมอ,
และชั่วขณะ เหมือนของยืมผู้อื่นเขามา.

และ เมื่อกำลังมัวเมาหลงรักอยู่ ก็ต้อง
อุทิศหัวใจตนให้เป็นเหมือนเขียงรองสับเนื้อ

ยอมรับทุกๆ ประการ เพื่อบำรุงบำเรอของรัก
จนกว่าจะเบื่อหน่าย, และพร้อมกันนั้น ยัง
เป็นทางเกิดขึ้นแห่งความหึงหวง อิจฉาริษยา
ซึ่งเป็นเครื่องเผาผลาญอีกเป็นอย่างมาก. และยิ่ง
ในเมื่อยังไม่ได้ ยังกำลังปรารถนาจ้องมอง
อยู่แล้ว ดูเหมือนว่า ภายในใจจริงนั้น มิได้มี
มนุษยธรรมอาศัยอยู่เลย เพราะบรรจุเต็มไป
ด้วยไฟฟ้า คือ ทะยานอยาก และ การคำนึง
หาอุบายที่จะให้ได้สมอยากเท่านั้น.

แต่ว่าความรู้สึกทั้งสามอย่างนี้ มักไม่มี
ใครมองในแง่ร้าย ; กลับมองไปในแง่ดี คือ
เห็นเป็นความสามารถบ้าง, ความอดุสาหะ
บ้าง และอะไรต่ออะไรอีก ตามที่นิยมกันใน
หมู่ชนผู้มีความรู้สึกในระดับเดียวกัน, ไม่ว่าจะแก่
หนุ่ม นักศึกษา หรือมิใช่นักศึกษา ก็เป็นได้

เสมอกัน. และกล่าวกันว่าเป็นความสุข ทั้งที่มันเผาผลาญอยู่นั่นเอง ส่วน พระพุทธรองค์ทรง
หมายอาการตรงกันข้าม คือความไม่เผาผลาญ
เพราะกามคุณ ว่าเป็นความสุข.

การมีชีวิตอยู่ด้วยความไม่กำหนดรักในสิ่ง
ที่น่ารัก เป็นความเยือกเย็น, เป็นชีวิตที่มีญาณ
ทัสสนะคือความรู้จักกามคุณอย่างชัดเจนเป็น
ผู้นำ มิใช่ค้นหาเป็นผู้นำ

การรู้จักกามคุณ คือรู้ว่ามันเกิดมาจาก
อะไร มันเคลือบหุ้มอยู่ด้วยอะไร จึงชนะใจ
คนเป็นจำนวนมากได้, มันจะไม่มีพิษสงต่อเมื่อ
เรารู้จักมันให้ซาบซึ้งอย่างไร, หรือกล่าวสรุป
อย่างสั้นๆ ว่า ความจริงมันคืออะไรกันแน่.

เมื่อรู้จักมันดีแล้ว จะทำให้ไม่อยากจนลืมน
ตัว หรืออย่างต่ำที่สุดก็ไม่กลืนลงไปทั้งเบ็ดด้วย

อาการสุขเอาอย่างไร้ความรู้สึก : เพราะฉะนั้นจึงเป็นความสุขที่บริสุทธิ์ สะอาด จืด และเย็นอย่างยิ่ง เป็นอิสระอย่างยิ่ง

ความกำหนัดรัก เป็นบ่อเกิดของความ
โศก ความกลัว ความระแวง ความอาลัย
ความสะดุ้ง ความหึง ฯลฯ ; เพราะฉะนั้น
ในนาที่แห่งความรักก็คือนาที่แห่งความชั่วร้าย
ที่ออกนามมาแล้วไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง. ใน
ทำนองอันตรงกันข้าม นาที่แห่งความจิตสนิท
แห่งความรัก ก็คือนาที่แห่งความโปร่งโล่ง
เยือกเย็นของใจนั่นเอง.

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า การชนะความ
รักเป็นความสุข, ผู้แพ้ความรักต้องทำงานให้
ความรักทั้งหมด เพราะในขณะนั้นตนของ
ตนเองไม่มี. ผู้ที่พยายามในความรักจนสำเร็จ

สมหมาย ก็คือผู้ที่แพ้ความรักตลอดเวลา จนหมด ไม่มีอะไรจะแพ้อีกสำหรับความรัก เรื่องนั้นรายนั้น.

ชีวิต หรือคนเรา ก็คือลูกบอลหรือลูกกอล์ฟ **ซึ่งมีความอยาก, ความโง่, อุปาทาน เป็นผู้ตี** ให้กลิ้งไปกลิ้งมาในสนาม กล่าวคือ **วิภวสังสาร**. จะเป็นสุขหรือสนุกอะไรในการเป็นลูกบอล ; แต่ถึงกระนั้นเราก็ไม่รู้สึกเกลียด เพราะเรายังไม่รู้จักรั้วมันกำลังเป็นไปอย่างไรกันนั่นเอง.

เรายังคิดปัญหาชีวิตของเราไม่ได้เลยว่า คนเราคืออะไร? เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็ต้องกระดอนไปกระดอนมา โลดๆ เต๋นๆ ไปตามที่เรานึกอยากสนุก เหมือนรับประทานแกงที่อร่อยและเผ็ดยิ่งกว่าเผ็ด, จนกว่าเรา

จะรู้จักดีว่า **กามคุณ** หรือสิ่งที่ยั่วยวนความ
อยากนั้น คืออะไรกันแน่.

เราลืมหืมตาขึ้นมาในโลกนี้ และพบ
“**กามคุณ**” ในฐานะเป็นสิ่งที่เรารู้จักมันแต่เพียง
ว่าเป็น “**สิ่งที่น่ารักจริงๆ**” เท่านั้น เราไม่เห็น
และไม่ทราบว่ามันเกิดขึ้นมาอย่างไร, เพื่อ
อะไร มีอะไรแฝงอยู่ข้างใน, เป็นต้น. จึงติด
เบ็ดหมดอิสรภาพ ไม่มีส่วนเหลือแม้แต่นิด
เดียว.

พระองค์จึงตรัสว่า “**ความอยาก ดึงจูง
ไปได้รอบๆ ซึ่งคนเรา**” หมายความว่า เราแพ้
ด้วยประการทั้งปวง. ต่อเมื่อชนะสิ่งที่น่ารัก
เป็นอิสระ มีตนเป็นของตน (มิใช่ตนของ
ความอยาก) **เมื่อนั้น**จึงจะเยือกเย็น ไม่เผาผลาญ
ไม่ชอกช้ำเหมือนเขียงสับเนื้อ, และนั่นคือ

ความสุข, ความสุขที่พระพุทธองค์ทรงหมาย
ถึงในขั้นนี้.

จอมวิรุฬฐที่ชนะคนทั้งโลก แต่อาจมา
แพ้ผู้หญิงคนเดียว ก็เพราะตนของตนไม่มี,
มีแต่ตนของความอยาก, เพราะฉะนั้นตนของ
ความอยากจึงไม่ใช่ตนอันแท้จริง.

เหตุนั้นในหมู่มนุษย์ยังมีตัวตน คือยังไม่เป็น
พระอรหันต์ ยังถือลัทธิมีตัวตน จะต้องยึด
ถือเอาตัวตนให้ถูกต้อง จึงจะได้ตัวตนที่เยือก
เย็น เป็นที่พึ่งแก่ตนได้. ข้อที่พระพุทธองค์ตรัส
ว่า “ตนเป็นที่พึ่งของตน” ก็หมายถึงตัวตนอัน
แท้จริงนี้, เพราะตัวตนที่เป็นของความอยาก
ย่อมมอบทุกขีให้ตนโดยส่วนเดียวรำไป.

การคายออกเสียซึ่งความกำหนัดรักที่เรา
เคยมีไว้สำหรับรักและอยาก จึงเป็นทางแห่ง

ความสุข, และการคายออกเสียได้ก็คือ ความ
สุขอันเยือกเย็นอย่างแน่แท้.

เราจะเป็นผู้ชนะความอยากได้ ก็ด้วย
การปฏิบัติธรรมตามหลักแห่งพระพุทธโอวาท
ซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่งจากเรื่องนี้, ซึ่งรวมความ
สั้นๆ ได้ว่า ความมีสติระลึกได้ทันทั่วทั้งที่ ก่อน
แต่จะพบกันเข้าหรือกำลังพบกันอยู่กับอารมณ์
อันเป็นที่ตั้งแห่งความอยากนั้นๆ, เพื่อเป็นผู้ไม่
หลงใหลมึตมน จนจิตบังคับจิตและกายไว้ไม่
ได้ ซึ่งเราเรียกกันว่า บังคับตนไว้ไม่ได้ ถึง
กับยอมมอบตนให้ไปเป็นสิทธิ์แก่อารมณ์นั้น.
เมื่ออยู่ในที่เฉพาะหน้าอารมณ์ เราทำบทเรียน
แห่งการข่มจิต วางเฉย กำหนดจิตไว้ โดย
ประการที่ความรู้จักผิดชอบชั่วดียังคงมีอยู่ใน
จิต หรือถึงกับความเยือกเย็นยังคงมีอยู่ในจิต.

ในที่ลับหลังอารมณ์ เราจะปลุกมโนคติ
เป็นอารมณ์ต่างๆ แล้วพิจารณามันไปโดย
ละเอียด ในสายแห่งความจริง จนเห็นทะลุ
เข้าไปถึงความที่มันเป็น “ดอกไม้แห่งผู้สร้าง
ผลาญคุณความดีหรือธรรมชาติฝ่ายสูง” ซึ่ง
เป็นเหยื่อล่อ ดึงเราไป เป็นการพล่าเวลาอัน
มีค่าของเราให้สิ้นเปลืองไปด้วยความมัวเมา
เป็นชาติๆ จนเป็นผู้ชนะอารมณ์, หรืออย่าง
ที่กล่าวเป็นบุคคลาธิษฐานว่า “ทำพญามาร
เจ้าของดอกไม้ให้หมดอายุที่ล่องวง จนต้อง
นั่งกอดเข่า.”

ดังนั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้ก้าวเสียดซึ่งอารมณ์และ
นั่นคือความสุขที่แท้จริงชั้นหนึ่ง, แต่จะเป็นที่
แจ่มแจ้ง และที่ปรารถนาของคนทั่วไปได้หรือ
ไม่นั้นได้แสดงเหตุผลไว้ข้างต้นแล้ว.

ตั้งกล่าวมาแล้วนี้ คงชวนให้เกิดปัญหา
ว่า ถ้าปราศจากความรักและความอยากเสีย
แล้ว เราจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร ?

คำตอบ คือ ก่อนนี้ ชีวิตเราถูกความ
อยากขึ้นนั่งบัลลังก์เป็นนายกหรือผู้บังคับ
บัญชาการ. เราทำทุกอย่างด้วยความอยาก
บังคับ, หรือมิฉะนั้นก็คลุกเคล้าไปด้วยความ
อยาก.

แต่เดี๋ยวนี้ เราจะให้ความรู้สึกชนิดที่ดิงาม
เช่น ความรู้จักหน้าที่ของชีวิต ความรู้จักนี้
ธรรมชาติ ความกตัญญูกตเวทิต ความเมตตา
กรุณา ความเคารพตนเองและประชาชน
เหล่านี้ เป็นต้น เป็นผู้นั่งบัลลังก์แห่งชีวิต
ประจำวันของเรา : ในขณะที่ทำงานอาชีพ
หรือหน้าที่ก็ดี, ในเวลาบริโภคผลของงานหรือ

เวลาพักผ่อนหย่อนใจเล่นสนุกก็ดี, โดยเรา
ปราบปรามตัวความทะเยอทะยานอยาก
เหวี่ยงลงมาเสียจากบัลลังก์ตำแหน่งผู้บัญชาการ
ในใจเรา.

เราจะเห็นได้ง่ายในระหว่างคนสองคน
คนหนึ่งกินอาหารด้วยความอยาก หมายถึง
อยากในรส หรือรสตัณหา, ไม่ใช่ด้วยความหิว
ตามธรรมชาติ ต้องมีพิธีประดักประเดิด ใส่
นั่นเต็มนี้ , ทำอย่างนั้นอย่างนี้ มีมารยาสาไถย
ในการกิน, คนคร้าวหรือบุตรภรรยาถูกตำว่า
แตกต้น.

อีกคนหนึ่ง กินอาหารเพียงด้วยความ
รู้สึกถึงหน้าที่บริหารกายตามธรรมชาติ แม้
อาหารจะเลวทรามจืดชืดเพียงไร ก็บริโภคได้
อย่างเยือกเย็น : หากเป็นสิ่งที่เนื่องมาจาก

ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนครัวคนใช้ อย่าง
มากก็จะเพียงแต่ถูกเรียกมารับคำสั่งสอนชี้
แจงด้วยวาจาอันอ่อนหวาน ไม่มีการสาדת
หรือแตกตั้นดุตาอย่างอื่นใด.

นี่เป็นเครื่องแสดงว่า แตกต่างกันเพียง
ไร ในระหว่าง การกินด้วยความอยาก และ
การกินด้วยความรู้สึกที่ติงาม ดังกล่าวแล้ว.

ในการเล่น หรือแม้ การงาน อันเป็น
หน้าที่ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นหัวหน้า
ก็อย่างเดียวกัน ซึ่งเราจะต้องระวังในการ
เคลื่อนไหวทุกๆ อิริยาบถ อยู่ในความควบคุม
ของความรู้สึกที่ติงามต่างๆ ชนิดเหล่านั้นเสมอ
อย่าให้ความอยากอย่างนั้นอย่างนี้ โพล้ขึ้น
นั่งเหนือหัวใจเป็นอันตราย การงานนั้น
จะดำเนินไปด้วยดี, หลีกเสี่ยงอุปสรรคและ

ความผิดพลาดได้คล่องแคล่ว; เนื่องจาก
ความรู้สึกที่ตึงามเหล่านั้ ย่อมเรียกร็องมา
ซึ่งความรู้สึกอย่างอื่น ๆ เช่น ความมีสติ
สัมปชัญญะ ความหยั่งถึงเหตุผล เป็นต้น
อย่างเพียบพร้อมเสมอ.

ผู้กระทำก็เยือกเย็นทั้งก่อนทำ กำลังทำ
และทำเสร็จแล้ว ; ใ้ว่าความอยากจะจุงให้
ทำเร็วหรือบั้งคับบัญชาผู้อื่นได้ดีก็หาไม,
เพราะนั้นเป็นความฉลาดซึ่งเกิดออกมาจาก
ความรู้สึกอันตึงาม ดังกล่าวต่างหาก ส่วน
ความอยาก มีแต่ความแพดเผาเท่านั้น.

เหล่านั้ คือ นิมิตของความสุข อันเกิด
จากคามมีชีวิตอยู่ด้วยคามปราศจากคาม
อยากและราคะ.

ค. สุขที่เป็นสุดยอด

สุขที่กล่าวมาแล้วในชั้นสอง อาจทำให้ท่านสงสัยว่า **จะยังมีความสุขทำไฉนอีก** ซึ่งสูงขึ้นไปกว่าการชนะตนในเรื่องความรักและความอยากนั้นๆ

ควรทราบว่า **เท่าที่กล่าวมาแล้ว เป็นความสุขที่ยังไม่หลุดพ้นไปได้จากความเียงหลงว่า “อัตตา”** คือยังมีความสำคัญตนเป็นตนอยู่, **เป็นสุขอย่างอัตตา** ซึ่งทำให้ความสำคัญตนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ถือเขาถือเราอยากเกิดอยากเป็นอย่างไม่รู้จักสิ้นสุด.

แม้เกิดมาได้รับความสุขสองอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ยังคงต้องเวียนเกิด แก่ เจ็บ ตาย, บริหารกาย บริหารทุกข์คือขันธ

ซึ่งในระยะนั้นก็ประสบกันกับความโศก
ปริเทวะรำไรรำพัน, อยากแล้วไม่ได้เหมือน
อยาก ; แม้ในสิ่งที่เป็นกุศล หรือเป็นไปตาม
ทำนองคลองธรรมอย่างยุติธรรม, จิตก็ยังมี
ความรู้สึกว่า ตนเป็นออตตาอยู่เพียงใด ก็ยังไม่
อาจหยุดการเวียนว้ายไปในวัฏฏสงสาร หรือ
สัมพันธ์กับความตายอยู่เพียงนั้น.

สุขอย่างออตตาจึงไม่ใช่ยอดสุข. ต่อเมื่อ
ใดก้าวล่วงขึ้นถึงขีดอนัตตา จึงจะเป็นยอดสุข.
เพราะเป็นที่สุดแห่งความทุกข์หรือความวิ่งไป
วิ่งมาในวัฏฏสงสารของชีวิต.

สุขประการสุดท้ายนี้ นอกจากไม่สู้จะเป็น
ที่น่าปรารถนาของคนทั่วไปโดยมากแล้ว ยิ่ง
กว่านั้น, ยังเป็นสุขที่ชนเหล่านั้นจะฟังไม่ออก
หรือไม่เข้าใจอีกโสดหนึ่ง สุขนี้จะเข้าใจและ

ปรารถนา ก็เฉพาะผู้ที่ผ่านความสุขประเภท
ต้นมาแล้ว.

ตัวอย่างง่ายๆ เช่น ในพวกของเล่น,
เด็กๆ ชอบเล่นตุ๊กตา หรือรถไฟ. หนุ่มสาว
ชอบเล่นฟุตบอล, เบสบอล, คนสูงอายุ ชอบ
เล่นกอล์ฟ หรือเทนนิส. ทั้งนี้ก็เพราะความ
คะนองมีระดับต่างๆ กัน. เด็กๆ จะไม่เข้าใจ
เลยว่ากอล์ฟจะสนุกอย่างไรได้, และผู้ใหญ่ก็ไม่
ปรารถนาจะมาเล่นตุ๊กตาอีก. นี่เพราะความ
รู้สึกภายในต่างกันฉันทใด การจะเข้าใจและ
ปรารถนาความสุขเป็นขั้นๆ ก็ฉันทนั้น, ย่อมแล้ว
แต่ความรู้สึกต่อโลก ที่ตนมีอย่างสูงต่ำตื้นลึก
หนาบางเพียงไรนั่นเอง.

“สุขอย่างอนัตตา” ประเภทนี้ ก็คือ
ผลของการที่นำออกเสียได้จากภายใน ซึ่ง

ความรู้สึกสำคัญว่า “ตน” มีอยู่ เป็นอยู่, เช่น
นั้นเช่นนี้. ถ้าความรู้สึกว่า “ตน” มีอยู่ ตัว
ตนก็มีสำหรับผู้นั้น : มีความรู้สึกว่าเป็นฉัน,
ท่านก็เป็นท่าน, ตนของใครก็ตนของผู้นั้น.
ความรู้สึกอันนี้ เกิดจากความเียงความเขลาไม่
รู้ความจริงของบุคคลนั่นเอง, เพราะฉะนั้น
“ตน” ก็คือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความเียงเขลา.

เมื่อหายเียงเขลา “ตน” ก็หายไปเอง
ปรากฏเป็น “ไม่ใช่ตน” “ไม่มีตน” (อนัตตา), มี
แต่สิ่งที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย หรือ “เป็นไปตาม
เรื่อง “ของมันเท่านั้นเอง, จะเป็นฝ่ายพวก
กาย หรือพวกจิตใจ (MENTAL) ก็ตาม, จะกล่าว
โดยส่วนรวมหรือแยกกล่าวเป็นส่วนๆ ก็ตาม,
“ตัวตน” ไม่มีในมนุษย์เรา, แต่เมื่อเรายังไม่รู้
เราก็สำคัญว่า “ตัวตน” มี เช่น เด็กๆ ที่เห็น

เครื่องจักรในนาฬิกาพกเป็นครั้งแรกก็เข้าใจว่า
มันมีชีวิต มีตัวตนเหมือนกัน.

ต่อไป, เมื่อความสำคัญว่าตัวตน มีอยู่ภายใน ก็เกิดความรู้สึกว่า นี่เป็นเรา นั่นเป็นเขา
ขึ้นโดยลำดับ, มองเห็นเป็นตนคนละคน
จะรู้สึกเป็นคู่เปรียบ. ฝ่ายดีเป็นคู่สำหรับรักใคร่
หึงหวง, ฝ่ายร้ายก็เป็นคู่สำหรับแข่งขันแย่ง
ชิงทำลายล้าง. ถ้าความโง่เขลา (อวิชชา) มี
มาก ก็มีความรู้สึกได้แม้ในสิ่งอันหาชีวิต
วิญญานมิได้. เช่น เด็กๆ เล็กๆ คิดว่าตุ๊กตา
ก็เป็นคนเหมือนกับตนเหมือนกัน, และเด็กอีก
คนหนึ่งหยุดร้องไห้เมื่อพี่เลี้ยงตีเส้าเป็นการลง
โทษเพราะทำให้เด็กเจ็บ (โดยเด็กไปโดนเข้า
เอง) ดังนี้เป็นต้น. นี่คือ บ่อเกิดของการเห็น
แก่ตน (SELFISH).

ต่อไป เมื่อความสำคัญว่าตนเป็นของ
ตนมีอยู่แล้ว ก็คลอความสำคัญว่า“ของ
ตน”ออกมาอีก จึงมีความรู้สึกว่ เงินของตน
ทอง บุตร ภรรยา มิตร สหาย ชื่อเสียง
เกียรติยศ ฯลฯ ของตนๆ. สิ่งที่ตนต้องบริหาร
จึงไม่มีเพียง “ตน”อย่างเดียว ต้องบริหารไป
ทุกๆ อย่างที่เป็น“ของตน”ด้วย.

บางส่วนที่เป็น“ของตน” กลับมีน้ำหนัก
ยิ่งกว่าส่วนที่เป็น“ตัวตน”เองเสียอีก ดังจะเห็น
ได้ในรายที่คู่รักถึงกับเสียสละชีวิตหรือความ
สุขส่วนตนเอง, หรือบิดามารดาจะรู้สึกห่วงลูก
น้อยๆ มากกว่าตนในคราวภัยพิบัติ เช่น
อัคคีภัย อุทกภัย เป็นต้น.

ต่อไป, เมื่อความรู้สึกว่าตนและของตน
ฝ่ายหนึ่ง ก็รับรู้สึกว่าเขาและของเขาอีกฝ่าย

หนึ่ง ; มานะ, ความสำคัญตนและท่านในจุดมุ่งหมาย จะเปรียบเทียบกับก็เกิดเป็นความรู้สึกว่า ดีกว่า, เสมอกัน, เลวกว่ากัน, ก็เกิดขึ้น. ต่อนั้นก็เกิด ความรัก โกรธ เกลียด กลัว ริษยา ยินดีด้วย ฯลฯ ขึ้นพร้อมบริบูรณ์, เพราะความเห็นแต่แก่ตนและพวกของตนและความไม่เห็นแก่ท่านและพวกของท่านเสียเลยเหล่านี้.

“อัตตา”อ่อนกำลังลงไปเท่าไร ก็แปลว่าฉลาดขึ้นเท่านั้น ความเห็นแก่ตนถ้ายเดี๋ยวก็น้อยลงไปเท่านั้น, ความหลงใหล มัวเมาก็เบาลงเท่านั้น, ภาระหนักหรือ“ก้อนหินแห่งชีวิต”ก็เบาลงเท่านั้น, ซึ่งกล่าวในที่สุดก็คือความทุกข์จะเบาบางลงเท่านั้นเอง.

เมื่อใด“อัตตา”หมดไป “อนัตตา”ก็เกิดขึ้นแทน ซึ่งแปลว่า วิชา หรือ แสงสว่าง เกิด

ขึ้นถึงที่สุด ก็หมดทุกข์โดยประการทั้งปวง,
เนื่องจากเป็นผู้เห็นคำตอบอย่างแจ่มแจ้งของ
ปัญหาชีวิต ทุกข้อทุกกระทง :

**คนเราคืออะไร? เกิดมาทำไม? ชีวิตคือ
อะไร? จะครองชีวิตหรือทำในใจต่อโลกนี้
อย่างไร? เหล่านี้.**

เมื่อมีคำตอบอย่างแจ่มแจ้งถูกต้อง
เพราะความเห็นแจ้งชัดด้วยปัญญา แล้วการ
ครองชีวิตที่เราเคยรู้สึกว่าเป็นของหนักและ
มีดมน ก็กลายเป็นเบาสบาย และไม่มี ความ
สงสัยเกิดขึ้น หรือเหลืออยู่ในใจแม้แต่น้อย.
และทั้งหมดนี้ เป็นของที่ไม่ต้องมีเจตนาให้
กลับกลาย แต่มันจะเป็นไปเองเช่นเดียวกับเรา
จุดไฟขึ้น ความมืดก็หายและแสงสว่างก็เกิด
ขึ้นแทน ฉะนั้น.

ชีวิตแห่ง “อนัตตา” หรือชีวิตที่ปราศจากความรู้สึกว่า “ในโลกนี้ มีสภาพที่เป็นตัวตนหรืออัตตา” นั้นย่อมเป็นคนละสายหรือมีภาวะตรงกันข้ามกับ ชีวิตแห่ง “อัตตา” เช่น ความสว่างกับความมืด.

ก่อนนี้เคยมีลมหายใจอยู่ด้วยความอยาก ในสิ่งที่ตนชอบ, เดี๋ยวนี้มีลมหายใจอยู่ด้วยความเป็นอิสระ ไม่มีสิ่งที่ตนอยาก, สิ่งที่ตนเคยอยากกลับกลายเป็นสิ่งที่จะได้มาหรือไม่ได้ก็เท่ากัน. เป็นหรือตายเท่ากัน, ไม่มีอะไรเกิด ไม่มีอะไรตาย มีแต่สิ่งที่หมุนกลิ้งไปตามเรื่องของมันด้วยกันทั้งนั้น. ก่อนนี้ เคยเสพรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เพราะความกำหนัดรัก เดี๋ยวนี้เสพแต่บางสิ่งบางอย่าง เพียงเพื่อให้ร่างกายตั้งอยู่ได้ หรือตามธรรมชาติของชีวิต.

ก่อนนี้มีชีวิตอยู่ เพื่อடுத்தิมสิ่งที่ตนอยาก,
เดี๋ยวนี้อยู่ไปพลาง டுத்தิมรสแห่งสันติสุขอัน
เยือกเย็นไปพลาง จนกว่าจะถึงกาลอวสาน
ของวัตรธาตุ ที่ประชุมมั่วสุมกันขึ้นเป็นร่าง
กายนี้เท่านั้น.

แต่สำหรับผู้ที่ยังไม่บรรลุถึง“อนัตตา” ก็มี
ชีวิตไปพลาง ศึกษาเรื่องความจริงอันนี้ไป
พลาง : กิจนอกนั้นเป็นเพียงอุปกรณ์ให้ชีวิต
ตั้งอยู่ได้เพื่อการศึกษา หรือกิจการบางอย่าง
ซึ่งเป็นส่วนน้อยก็เพื่อตอบแทนหนี้ธรรมชาติ
ค่าที่ให้เราใช้ชีวิตอยู่ในโลกได้, จนกว่าเรา
จะหลุดไปจากกรอบวงของธรรมชาติ, คือ
ขณะที่เราศึกษาพบยอดของความจริงแล้ว.

ชีวิตแห่ง“อนัตตา” หรือชีวิตที่นำออก
เสียได้ซึ่งความสำคัญว่า“ตนมี” “ตนเป็น” ซึ่ง

เป็นการตัดรากเหง้าของความทุกข์ ความชั่วร้ายทุกประการแห่งชีวิตเสียได้นั้น **ย่อมปลอดภัย** ไปร่งจาก**ความทุกข์** ทั้งที่เป็นสัญชาตญาณ (INSTINCT) แลที่คนเราก่อสร้างกันขึ้น เพื่อปรนปรี้อัดค้นหา.

ที่เป็น**สัญชาตญาณ** เช่นเรามีความรู้สึกในใจว่า**นั่นเพศชาย นี่เพศหญิง**, ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอันตรายและศีลธรรมระหว่างเพศตลอดถึงบทฝึกใจให้สงบจากอดีตารมณถึงเพศตรงกันข้ามแม้ที่เป็นมโนคติ. **แต่เมื่อเห็น “อนัตตา”** นำความรู้สึกว่า**“ตน”** ออกเสียได้จนความรู้สึกว่าตัวตนของตนหายไปจากจิตแล้ว**ความรู้สึกว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็พลอยอันตรายอันไปด้วย ไม่มีส่วนเหลือ**, ในโลกนี้ **เลยไม่มีหญิงหรือชายสำหรับผู้นั้น** เป็น

ผู้พันอยู่เหนือเพศหรือลिंगค์ที่ชาวโลกรู้จักกัน
จนต้องเดือดร้อนรุงรังเพราะเรื่องนี้.

จิตใจของผู้เห็นอนัตตาไม่ถูกรบกวนแม้
แต่น้อย โดยปัญหาระหว่างเพศ, หรือ
อันตรายระหว่างเพศ. ในขณะที่ผู้อื่นถูก
กามารมณ์รังควานจิตใจจนเหี่ยวแห้ง ; แต่ผู้
นี้กำลังสดชื่นเยือกเย็น มองเห็นโลกโดย
ประการที่ไม่ทำให้ยินดียินร้ายด้วยโลกธรรมได้
อยู่เสมอ.

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า การที่กามราคะหาย
หน้าไปไม่มีวิเวานั้น มิใช่เพราะมันถูกข่มขี่หรือ
ป้องกันไว้, ที่แท้เป็นเพราะมันถูกตัดราก มิ
มีเชื้อเหลืออยู่เลยนั่นเอง, เรียกว่าเป็นการตัด
อย่างสมบูรณ์เด็ดขาด. แม้สิ่งที่น่าพอใจอย่างอื่น
ซึ่งนอกจากกามารมณ์ระหว่างเพศ ก็ทำนอง

เดียวกันคือว่าเมื่อตัวตนที่เป็นผู้เสวยอารมณ์ไม่มีเสียแล้ว สิ่งอื่นแม้มีก็เท่ากับไม่มีอยู่นั่นเอง.

จงใคร่ครวญดูเถิด ! เมื่อตะปูหรือลูกศรภายในจิต กล่าวคือราคะ ถูกเพิกถอนขึ้น ทำลายล้างเสียอย่างไม่มีเชื้อเหลือเช่นนี้แล้ว มันจะเป็นความสุขอย่างเยือกเย็น แสนที่จะเย็นสักเพียงไร ? ควรจะเรียก การนำออกเสียได้ซึ่งความสำคัญในใจว่า “เราเป็น” (อัสมิมานะ), ว่า “นั่นเป็นยอดสุขเวทย์” ได้หรือไม่ ?

ถ้ามีการสงสัยอยู่อีก เราจะได้พิจารณา กันในแง่แห่งความขลาดกลัว สืบไป. ความเป็นผู้สะดุ้ง ความเป็นผู้หวาดเสียว ระแวงภัยและ ความเป็นคนมีความรู้สึกแต่ในอันจะหนีหรือ ป้องกันตัวเป็นปกติ เหล่านี้ย่อมทรมาณจิต

หรือรบกวนทำลายประสาทของคนเราเพียงใด ก็พอจะทราบกันได้อยู่แล้ว.

สัญชาตญาณ ๓ อย่างนี้ คือธรรมชาติของมนุษย์ผู้ยังมีราคะ โทสะ โมหะ, หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า **ยังนำอัสมิมานะออกจากจิตไม่ได้** แม้จะฝึกข่มขี หรืออาศัยความกักขพะอย่างอื่นมากลบเกลื่อน ; เช่น โจรใจบาป ทารุณ ไม่แสดงอาการกลัวก็เป็นเพียงภายนอก ส่วนภายในยังมีบริบูรณ์ เพียงแต่ซ่อนไว้เท่านั้น.

ส่วน ผู้ถึง“อนัตตา” ย่อมมีเส้นขนและผมอันตกราบสนิททั้งในที่มืดที่แจ่ม ทั้งในที่เงียบสงัด หรือมีเสียงกระโตกกระต๋ากออกมา. ความสะดุ้งไม่เกิด เพราะหมดเชื้อแห่งการสะดุ้ง, ไม่รู้สึกหวาดเสียวเพราะไม่มีตัวตนที่

จะเป็นผู้หวาดเสียว. ความรู้สึกที่เราจะหนีหรือป้องกันตัวให้ทันท่วงที่ไม่เกิด เพราะไม่มีใครเป็นผู้รู้สึก ว่า ใครจะเป็นผู้ลอบทำร้าย และใครจะเป็นผู้ถูกทำร้าย ก็ไม่แตกต่างกันเลย สำหรับความรู้สึกของผู้นั้น.

ขณะที่ผู้หนึ่งกำลังออกส้นห้วนไหวอยู่ในที่มืดเปลี่ยว แม้มีสลมโกรกเย็น : แต่อีกผู้หนึ่งรู้สึกโปร่งโล่ง ชุ่มชื้น ไม่รู้สึกว่าจะแตกต่างกันเลย ในระหว่างเสียงคำรามที่ส่งออกมาจากป่ารกในราตรีอันมืดมิดและเปลี่ยวผู้เดียว กับเสียงดนตรีในที่ประชุมแห่งการเลี้ยง, นี้ แ่งแห่งความกลัว.

ทั้งนี้ก็เพราะหมดอัสมิมานะ ที่เป็นต้นเหตุแห่งความรู้สึกว่า นั้นผู้ทำร้าย นี้ผู้ถูกทำร้าย เป็นต้น.

ใคร่ครวญดูเถิด! เมื่อเครื่องขู่เข็ญหรือ
รบกวนประสาทในภายในของเขา ถูกหรือทิ้ง
ออกมาหมดทั้งกระบวนนี้แล้ว ชีวิตนั้นจัก
สดใสและร่าเริง เยือกเย็นแสนที่จะเย็นลึก
เพียงไร? ควรจะเรียกการนำอัสมิมานะออก
เสียจากใจได้ ว่า “นั่นเป็นยอดสุขเว้ย!” ได้
หรือไม่?

ถ้ายังมีข้อสงสัยอยู่อีก, เราจะได้พิจารณา
กัน ในแง่แห่งความโกรธ ความรำคาญ ความ
เบื่อหน่าย และอื่นๆ ซึ่งเป็นพวกโทสะด้วยกัน
สลับไป : ความรู้สึกจิตจาง เบื่อหน่ายผลักดัน
ต้านทาน ต่ออารมณ์ที่เราเกลียดหรือโกรธ
เหล่านี้ ก็คือ กองไฟที่ลุกวู่วามหรือกรุ่นอยู่
ภายใน, แผดเผาทั้งกายและจิตให้ทรุดโทรม
จึงหมดความสุข.

แม้ว่าความโกรธทำให้ได้ตำราว่าเขียนตีผู้
อื่นสมใจอยาก เป็นความเพลิดเพลिनไปครู่หนึ่ง
ก็จริงก็คงยังเป็นการแผดเผาและทำให้ทรุด
โทรมอยู่นั่นเอง.

ความโกรธจะทำให้ต้องมานั่งกอดเข่า
เสียใจในภายหลัง เพราะผู้โกรธแล้วยอมฆ่าได้
กระทั่งบิดามารดาของตนเอง, ย่อมมีติดต่อก
คำตอบที่ดิงาม เพิ่งจะมานึกคำแย้งหรืออุบาย
ดีๆ เมื่อหายโกรธแล้ว. แต่ผู้ไม่โกรธยอมนึก
ได้ในขณะนั้น แม้ที่สุดแต่นักกีฬาที่ไม่รู้จักโกรธ
ก็เท่ากับได้แต้มสูงกว่าอีกฝ่ายหนึ่งหลายสิบ
เปอร์เซ็นต์แล้ว ตั้งแต่เริ่มลงมือเล่น.

ส่วน ผู้ถึงขีดแห่ง“อนัตตา” สามารถขยี้
“ตัวตน” ให้สาบสูญไปได้แล้ว จะไม่มีความ
รู้สึกว่ามีผู้เอาเปรียบ หรือถูกเอาเปรียบ, มีผู้

ริษยาหรืออหิงสา ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น : ความ
โกรธจึงไม่อาจเกิด ; เช่นเดียวกับไฟไม่อาจ
เกิดจากไม้ขีดไฟที่ถูกแช่น้ำจนเปียกหลุดไป
หมดแล้ว.

คนไม่โกรธ ก็คือผู้ที่ไม่รู้จักแพ้ ไม่มีใคร
มาทำให้แพ้ได้ เพราะเมื่อไม่โกรธไปตาม
อารมณ์ที่ผู้อื่นส่งมา หรือที่เกิดขึ้นเอง, เรื่อง
นั้นหรือส่วนนั้นก็เท่ากับไม่มีอะไรเกิดขึ้น : นี้
กล่าวเฉพาะในแง่แห่ง**ความโกรธ**. ขณะที่ผู้อื่น
กำลังมีไฟระอุเป็นควันกลุ่มอยู่ภายในหรือออก
มาภายนอกแล้ว แต่อีกผู้หนึ่งกำลังหลับสนิท,
กำลังทำหน้าที่ของตนเพลิน, กำลังคิดหาทาง
ช่วยเหลือผู้โกรธ ฯลฯ มีดวงตาชุ่มไปด้วย
ความสงสารผู้หลงโกรธ หรือกำลังยิ้มแย้มอยู่
ทั้งภายนอกและภายใน.

นี่เราจะเห็นคุณานิสงส์แห่งการตัดความ
โกรธหรือโทสะได้อย่างสมุทฺตเจตพหานั้นว่าเป็น
ความเยือกเย็นเพียงไร.

จงใคร่ครวญดูเถิด ! เมื่อกองไฟและเชื้อ
เพลิงสำหรับไฟถูกทำลายสาบสูญไปจากจิตใจ
พร้อมกันตั้งแต่เมื่อความรู้สึกว่า“อัตตา” ได้ถูก
ทำลายแล้ว อะไรเล่าจะยั่วให้จิตนั้นขุ่นหรือแฉะ
แต่กำเรบนิดหน้อยได้เล่า ? ควรเรียกการ
นำอัสมิมานะออกเสียจากใจได้ว่า “นั่นเป็น
ยอดสุขเวทย์” ได้หรือยัง ?

ถ้ายังมีความสงสัยอยู่อีก, เราจะได้
พิจารณากันเป็นครั้งสุดท้าย ในแง่แห่งความ
มัวเมาหลงผิดเป็นถุก (โมหะ), ไม่รู้สิ่งที่ควรจะรู้
(อวิชชา) สืบไป : ผู้ที่มีความรู้อย่างแจ่มแจ้ง
เป็นแสงสว่างส่องให้มองเห็นและตัดสิ้นใจลง

ไปได้ ว่าตามความเป็นจริงแล้ว โลกนี้เป็น
อัตตาหรืออนัตตา แล้วนั้น ชื่อว่าถึงยอดแห่ง
ความรู้ที่ควรรู้.

อะไรคือสิ่งที่ควรรู้ ? คือความรู้ชนิดที่
เมื่อรู้แล้ว มีความเยือกเย็นชุ่มชื้น อย่างที่
กล่าวมาแล้ว เกิดขึ้นจากความที่ได้รู้นั้น.

ถึงขั้นไหนจึงเรียกว่ายอด ? ถึงขั้นที่เป็น
ความสุขอย่างแท้จริง ไม่คืนคลาย ไม่กำเริบ
หวั่นไหว, หมดความสงสัย มีความพอใจ จนไม่
อยากรู้สิ่งอื่นใดเกิดขึ้นอีก แม้พยายาม
จะสงสัยหรืออยากรู้. นั่นคือ ความรู้อย่าง
แจ่มแจ้งว่า “สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา” !

ที่กล่าวว่า สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตานั้นเป็น
อย่างไร ? “เป็นอนัตตา” คือสภาพที่เราควร

ถือหรือเรียกว่า “ตัวตนของเรา” นั้น มันไม่มี
อยู่ในสิ่งนั้นๆ ทุกๆ สิ่ง.

แม้ในยอดแห่งความรู้หรือยอดแห่งผลที่
ประสงค์ที่เรียกต่างๆ กัน ตามความหมายแห่ง
ลัทธิว่า “นิพพาน” บ้าง “ปรมาตมัน” บ้าง ก็ไม่
ใช่ตัวตน หรือมีตัวตน. นับประสาอะไรกับโลก
ที่เป็นมายา จะเป็นตัวตนได้.

โดยนัยดังกล่าวมานี้ เราจะสรุปได้ว่า

“ยอดแห่งความรู้ที่ควรรู้ ก็คือ การรู้
เท่าทันต่อสิ่งที่เคยหลงว่าเป็นตัวตน ว่าไม่เป็น
ตัวตน หรือมีตัวตนนั่นเอง. เปลี่ยนจากความ
โง่หลงว่า “มีอัตตา” มาเป็นความเห็นอย่าง
รอบรู้และแจ่มแจ้งว่า “ไม่มีอัตตา” ดังนี้
ความรู้นี้เกิดขึ้น ความไม่รู้ (อวิชชา) ก็หายไป
ราคะ โทสะ โมหะ ซึ่งเกิดขึ้นจากความไม่รู้

เป็นมูลฐาน ก็พลอยถูกโค่นทำลายสาบสูญไป
ด้วย, จึงไม่มีการหลงผิดเป็นถูก ไม่หลงไหล
มัวเมา.

ความรู้สึกว่า“อึดตา” ซึ่งเป็นเหมือนต่อ
กระจกในนัยน์ตา ถูกลอกออกอย่างเกลี้ยง
เกลา, ญาณทัสสนะ หรือดวงตาที่แจ่มใส
ก็ทำหน้าที่เห็นได้อย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง
รู้จักโลกโดยประการที่มันไม่อาจย่ำยีจิตให้ทุกข์
ทนมั่นใหม่ได้อีกตลอดกาลาวสาน. นั่นคือ
แสงสว่างที่อาจส่องไปได้ถึงที่ๆ แสงอาทิตย์
ซึ่งเรารับรองกันว่าไม่มีแสงอะไรยิ่งกว่า ส่อง
ไปไม่ถึง !

ความเิ่งถูกเพิกถอน กวาดทิ้งหมดไป
จากดวงจิต ความฉลาดแผ่รัศมีออก สร้าง
ความเยือกเย็น , เย็นโดยไม่ต้องรดน้ำและเย็น

กว่าการรดน้ำ, อยู่โดยรอบ เช่นเส้นรัศมี
ของดวงไฟ. และนั่นคือ ยอดแห่งความสุข ซึ่ง
พระพุทธองค์ซึ่งเป็นบิดาของโลกได้ทรงวาง
ไว้เป็นบทเรียน สำหรับเราทั้งหลาย ผู้ยอม
ตนเป็นสาวกผู้ทำตามโดยน้ำใสใจจริง, จะต้อง
พยายามเอาด้วยคุณค่าแห่งการได้เกิดมาเป็น
มนุษย์ทุกๆ เมื่อ”

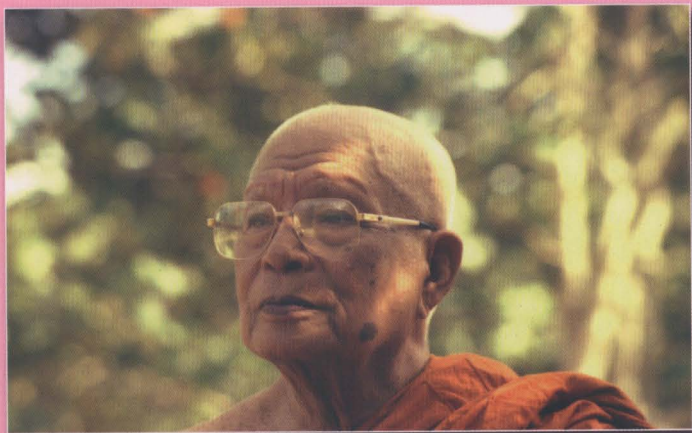
ขอให้ท่านเขยิบการถืออัฐตาของท่านให้
สูงขึ้นเป็นลำดับๆ : จงมองให้เห็นแล้วพราก
ความรู้สึกว่า“ของตน” ออกมาเสียจากสังขาร
ร่างกาย มายึดเอา ศีล สมาธิ ปัญญา. เมื่อ
ถึงยอดของปัญญา, มันก็จะพรากจากที่นั่น มา
ยึดถือเอาที่มรรคและผลขั้นต้นๆ เป็นลำดับ
จนถึงขั้นยอด ท่านจะหมดอะไรที่ยึดถือต่อ
ไปเอง.

เมื่อไม่ยึดถือ, “ตน”ก็ไม่มี ; เพราะ“ตน”

เกิดมาจากการหลงยึดถือ. นั่นก็คือการมองเห็นแล้วปล่อยวาง“อัตตา” เสียได้, ถึงความรู้สึก “อนัตตา” ได้เสวยผลสูงขึ้นมาตามลำดับดังกล่าวมาแล้ว ; ซึ่งถ้ามองย้อนหลังลงไป ตามที่ผ่านมาก็จะพบได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อตามผู้อื่น ว่าเป็น“ยอดแห่งความรู้” และ“ยอดแห่งความสุข” อันแท้จริง ตามที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้อย่างแน่แท้.

จากพระธรรมเทศนา
แสดง ณ สวนโมกขพลาราม ไชยา
๓๑ มกราคม ๒๕๓๘

ความสุข

★ ความเอ๋ย ความสุข

ใครๆ ทุก คนชอบเจ้า ฝ้าวิงหา
“แกก็สุข ฉันก็สุข ทุกเวลา”
แต่ดูหน้า ตาแห้ง ยังแคลงใจ

★ ถ้าเราเผา ตัวตณหา ก็น่าจะ“สุข”
ถ้ามันเผา เราก้“สุข” หรือเกรียมได้
เขาว่า“สุข! สุขเนื้อ!!” อย่าเห่อไป
มันสุขเย็น หรือสุขไหม้ ให้แน่เออย ๗